

JELGAVAS NOVADA ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA NOVADA PĀRVALŽU PĀRSTĀVJU SKATĪJUMĀ

THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE JELGAVA LOCAL MUNICIPALITY FROM THE POINT OF VIEW OF MUNICIPALITY REPRESENTATIVES

Laima Barisa, Mg.sc.soc.
Latvian University of Agriculture, Faculty of Social Sciences,
Liela street 2, Jelgava
Laima.Barisa@llu.lv

Abstract. The concept of sustainability has been widely discussed and variously defined. It is explained usually by three “pillars” of development: environmental, economical and social. The essential amendment in understanding of sustainable development is given by Australian researchers Yencken and Wilkinson, who distinguish four “pillars”: (1) biophysical systems, ensuring the process of life of all living, including human beings, (2) economical systems, providing resources for life, (3) social systems, ensuring public life rooted in peace and equity, (4) political systems, based on honest and democratic decision making to coordinate activities of 3 systems mentioned above. These four “pillars” are actually for sustainable development in all territories, including local areas - rural regions, smaller towns and cities.

There are different challenges for the public administration sector of different level. Jelgava Local Municipality is involved in Baltic Sea Region programme's 2007 – 2013 project “Trans in Form”. The aim of project is to introduce competitive development concepts for rural regions, smaller towns and cities. It will raise awareness among both policy makers and citizens about regional attractiveness and potential. Project includes research component – discussion of focus group “New stories and messages on Jelgava Local Municipality”, where participated representatives of the local administration and told their visions of sustainable development in near and long term. The article reflects main results and conclusions from this discussion.

Key words: sustainable development, Jelgava Local Municipality, focusgroup discussion

Ievads

Ilgtspējīgas attīstības jēdziens pirmo reizi publiskās politikas dokumentos tika definēts ANO Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojumā “Mūsu kopējā nākotne” 1987.gadā un starptautiski plaši tiek lietots kopš 1992.gada ANO konferences Riodežaneiro “Vide un attīstība”. Ilgtspējīga attīstība tiek skaidrota kā “*attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai*”. Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes tika izstrādātas un apstiprinātas Ministru kabinetā 2002. gadā, kad Latvija vēl nebija ES dalībvalsts. (Ilgtspējīga attīstība, Skat.interneta 06.06.2011.)

Ja sākotnēji ilgtspējīgas attīstības jēdzienā tika akcentēta dabiskās vides saglabāšana, tad šobrīd tas tiek skatīts plašāk, ietverot arī publiskās politikas un menedžmenta kontekstu. Austrāliešu pētnieki Jenkens un Vilkinsons ir izveidojuši (Yencken D., Wilkinson D., 2000) ilgtspējības modeli, kura pamatā ir četri *pīlāri*:

- 1) biofizikālās sistēmas (vide), kas nodrošina visu dzīvību būtību, arī cilvēka dzīvības procesus;
- 2) ekonomiskās sistēmas, kas nodrošina dzīvei nepieciešamos resursus (darbs un nauda);

3) sociālās sistēmas, kas nodrošina mierīgu un vienlīdzībā sakņotu cilvēku kopdzīvi, kur tiek ievērotas cilvēktiesības un cilvēciskās cieņas pilnas attiecības;

4) politiskās sistēmas, kas godīgi un demokrātiski pieņem lēmumus, lai saskaņotu iepriekšējo 3 sistēmu darbību. (Benn S., Dunphy D....., Skat. internetā 02.06.2011.)

Lielāko problēmu autori saskata vides, ekonomiskās attīstības un sociālās sistēmas savstarpējā līdzsvara izjaukšanā. Piemēram, bieži izskan atziņa, ka business parasti (*business as usual*) noved pie dabiskās un sociālās vides degradācijas, tāpēc jāveicina *zaļās* ekonomikas un sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības attīstība. Pie tam, postindustriālajā sabiedrībā paralēli notiek globalizācijas un individualizācijas procesi, problēmas ir kompleksas un tajās iesaistīti ļoti daudzi ieinteresētie subjekti. Veidojas t.s. risku sabiedrība (Beck U., 1992), jo pastāv grūti paredzami finanšu, sociālie, ekoloģiskie u.c. riski. Līdz ar to šādas sabiedrības vadībai parādās īpaši izaicinājumi: tā sāk izpausties kā minēto risku vadība un sabalansētības uzturēšana, kas liek meklēt ne vien jaunus risinājumus, bet arī jaunus lēmumu pieņemšanas veidus. Birokrātiskā sistēmā noslēgtā lēmumu pieņemšanas kārtība vairs nav ne efektīva, ne arī sabiedrības akceptēta. Politikas veidošanai ir jāklūst vairāk publiskai, - ārpus parlamentu un izpildvaras kabinetu sienām par tās arēnu jāklūst elastīgiem stakeholderu (ietekmes aģentu) tīkliem ap identificētajām riska zonām. Taču tad sava jaunā loma jāapzinās oficiālajām politiski administratīvajām struktūrām- tās vairāk ir kā katalizatori lēmumu pieņemšanā un problēmu risināšanas moderatori, nevis vienīgie lēmēji.

Latvijā ilgtspējīgas attīstības problēmas izpaužas arī kā sociālekonomiskās atšķirības starp reģioniem un arī atsevišķu reģionu ietvaros, – dabas un kultūrvides nianšes, atšķirības tradīcijās un ekonomiskajā aktivitātē, iedzīvotāju ienākumos. Reģionu attīstība ir nelīdzsvarota, netiek izmantotas vietējās priekšrocības. Latvijas sabiedrības sociālais, ekonomiskais un politiskais neviendabīgums, pat sašķeltība apgrūtina sabiedrības integrāciju. Papildus objektīvajām ekonomiskajām problēmām liela nozīme ir tam, ka sabiedrības daļai trūkst pašapziņas, uzņēmības, ticības sev un valstij, cilvēki jūtas bezpalīdzīgi un nespējīgi mainīt savu dzīvi, piemērojot to jaunajiem apstākļiem. Kā minēts Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, 2030. gadā Latvijā būs sabiedrība, kas patērē atbildīgi, ir radoša, atvērta, gatava sadarboties, draudzīga pret ikvienu, īpaši labvēlīga pret bērniem un vecākiem cilvēkiem. Latvijā būs izteikti „zaļa”, inovatīva, uz radošiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem balstīta ekonomika un pārvaldība, kura spēs ātri reaģēt uz pārmaiņām un kuru uztvers kā savējo gan nelielu pilsētiņu iedzīvotāji, gan tie, kas konkurē globālā mērogā. (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, Skat internetā 06.05.2011.)

Lai sasniegtu šo vīziju, ikviena Latvijas teritorijas pārvalde domā, kā to īstenot. Sava specifika šajā procesā ir pilsētām, bet īpaši uzdevumi jāveic novadiem ar lauku teritorijām. Līdzās

novadu pašvaldību pašiniciatīvai šajā virzienā ir iespējams izmantot arī dažādu projektu ietvaros piedāvātās aktivitātes.

Viens no šādiem projektiem ir Baltijas jūras reģiona programmas 2007 - 2013 projekts **Trans in Form** (Lauku reģionu transformēšana, veidojot jaunus attīstības scenārijus, vēstījumus un pievilcīgu vides dizainu), kura **mērķis** ir *veicināt mazo un vidējo pašvaldību konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību, veidojot tās pievilcīgākas dzīvošanai, darbam, investīcijām.*

Projektā ir iesaistīties arī Jelgavas novads, kuru veido 13 pagasta pārvaldes: Eleja, Glūda, Jaunsvirlauka, Kalnciems, Lielplatone, Līvbērze, Platone, Sesava, Svēte, Valgunde, Vilce, Vircava un Zaļenieki. Atsevišķu pagasta pārvalžu teritorijā vēl iekļaujas tādas apdzīvotas vietas kā Jēkabnieki, Bērvircava, Mežciems, Lielvircava, Zemgale, Vītoliņi, Tīreļi.

Minētā projekta ietvaros 2011. gada 16.februārī notika viena no projekta aktivitātēm - **fokusa grupas diskusija - Jauni stāsti un vēstījumi par Jelgavas novadu.** Tematiskās sarunas gaitā bija iespējams apzināt vērtīgo, kas jau šobrīd ir katrā novada apdzīvotajā vietā (lielā mērā saistībā ar D. Jenkena un D. Vilkinsones norādītajiem četriem ilgtspējīgas attīstības pīlāriem – vidi, ekonomiku, sociālo dzīvi un zināmā mērā arī politisko sistēmu, kuras ietvaros var realizēt ilgtspējīgas attīstības uzdevumus), kā arī pasapņot par to, ko varētu mainīt vai attīstīt katrā teritorijā, un padomāt arī, kā to veikt.

Fokusgrupas diskusija, kurā piedalījās Jelgavas novada pagastu pārvalžu vadītāji un deputāti, notika Jelgavas novada domes telpās, to vadīja raksta autore.

Pētījuma rezultāti

Saistībā ar vēstījumiem par novada šodienu un nākotni, fokusgrupas dalībnieki tika aicināti pastāstīt, **ar ko viņi lepojas savā pārstāvētajā teritorijā (pagastā, ciemā) un novadā kopumā** (atkarībā no tā, ko katrs no fokusgrupas dalībniekiem pārstāvēja).

Kā būtiskāko, ar ko viņi lepojas, diskusijas dalībnieki minēja

- dažādus **vēsturiskos un dabas objektus**, ko labprāt varētu izrādīt citu pagastu iedzīvotājiem – muižas, pilis, atceres vietas, īpašus kokus, specifiskas dabas ainavas,
- **sava novada cilvēkus** – gan vēsturiskas personības, gan tos, kas šobrīd dzīvo un strādā novadā,
- **zemkopību** kā novada galveno nodarbošanās virzienu,
- **kultūru, izglītību, sportu.**

Attiecībā uz **vēsturiskajiem objektiem** minēts, ka „*Jelgavas novads ir bagāts ar ļoti daudzām muižām un pilīm*”, nosaukti tādi objekti kā – Vilces muiža, Jaunsvirlaukas muiža, Zaļenieku

baznīca ar ērgelēm, senkapi, Zaļenieku pils, kurā atrodas arodskola, Ložmetējkalns, kurā notika Ziemassvētku kaujas, Staļģenes pils, kurā šobrīd atrodas pirmsskola, Holandes tipa dzirnavas Platonē, Blankenfeldes muiža, Skursteņmuiža, Vidusmuiža, Galamuiža, Aspazijas dzimtās mājas Daukšas, u.c.:

“...Lielplatonē pils, kur ir saglabājusies ne tikai muiža, bet arī muižas ēkas - klētis, staļģi utt., kas nav daudz kur Latvijā.”

„...mēs domājam ... tuvākajos gados izveidot ... piemiņas vietu represētajiem. ...no Bauskas uz Eleju gāja šaursliežu vilciens, tieši no šīs stacijas laukuma tika izvesti šie cilvēki. Tur mēs ... gribētu ar laiku veidot kādu monumentu vai kādu lielāku piemiņas plāksni, kur sapulcēties un nolikt ziedus...”

Runājot par vēsturiskajiem objektiem, sarunas dalībnieki uzsvēra arī, ka līdzās sakārtotām ēkām ir vēl arī virkne, kas prasa restaurāciju :...*tur jāiegulda ļoti daudz naudas, lai varētu radīt tūristu apskates objektus. Varētu ... maršrutu izveidot pa visu novada muižu teritoriju.”*

No **dabas objektiem** minēti Vilces dabas parks, Zaķu pļava, Platones osis, kas vienu brīdi bijis lielākais osis Latvijā, tagad, pēc pēdējiem datiem - otrs lielākais, Platones upe ar saviem septiņiem tiltiem, Sidrabes upe ar četriem tiltiem, tipiskā Zemgales ainava, Lielupe, ūdeņi vispār.

“...varam lepoties tieši ar Zemgales līdzenumu. Sevišķi, ja iebrauc no Latgales cilvēki, tad tas plašums viņus pārsteidz...”

“...mums ir arī daudz upju, un rāmi plūstošā Lielupe dod sava veida noskaņu jeb ieskaņu par to, kāds ir Jelgavas novads...”

Gandrīz katrs no diskusijas dalībniekiem uzsvēra, ka **lepojas ar sava novada cilvēkiem**, vispirms jau ar tiem, kas šobrīd novadā dzīvo un strādā: *„...Jelgavas novads varētu lepoties ar te dzīvojošiem cilvēkiem...”*,

Tomēr netiek aizmirstas arī novada vēsturiskās personības – Jēkabs Duburs, Arvīds Miervaldis Spertāls, Ģederts Eliass, Pēteris Lūcis, Mārtiņš Zīverts, Jānis Linters, u.c.

Īpaši visi runātāji uzsvēra novada specifiku - piemērotos apstākļus **zemkopībai** un arī novada iedzīvotāju panākumus šajā jomā. Ja ar ko īpaši var lepoties Jelgavas novadā, *“...tā ir zemkopība ar augstām ražām, ar labiem laukiem, ar augstām zemes ballēm, viena no labākajām zemēm laikam Latvijas teritorijā.”*

“...novads ir kā maizes klēts. Mūsu zemnieki māk strādāt, apsaimniekot zemes, pārējie var pamācīties, pat no ārzemēm mācās.”

Līdzās zemkopībai nozarei, ar ko novads var lepoties, ir arī piensaimniecība un tāds netradicionāls saimniekošanas veids kā *briežaudzētavas*.

Protams, bez visa iepriekš minētā ir arī daudz citu būtisku sava novada lepnuma avotu, ko minēja fokusgrupas dalībnieki. Tie attiecas gan uz **kultūru**, gan **izglītību** un **sportu**. Tiek minētas gan kultūras iestādes - kultūras un tautas nami, gan tradicionāli pasākumi. Īpašas ir skolas, kurās

līdzās mācību procesam notiek arī kultūras un sporta pasākumi, ko sekmē salīdzinoši labais nodrošinājums ar sporta zālēm.

“... mums ir skaistas mācību iestādes, sākot ar bērnudārzu, beidzot ar arodvidusskolu...”

Vircovā *“... ir pirmsākumi amatieru teātra festivālam “Bīne”.*

“...mēs esam lepni par to, ka esam saglabājuši jaunsardzes kustību, tas nozīmē, ka mēs audzinām arī jaunos šīs zemes īstus Latvijas patriotus. “

“Pirmkārt, sportisti, treneri, un lielākais, ar ko mēs varam lepoties - domāju, vienīgais novads republikā – ar mūsu sporta zālēm, kuras veiksmīgi sākām 1994.gadā būvēt un ..tagad pa visu novadu, ... 99% pie skolām pagastos sporta zāles ir sakārtotas...!”

“Tradicionālie sporta veidi, kas novadā ir bijuši un ir, tā ir brīvā cīņa, tas ir volejbols, tā ir vieglatlētika, tautas sporta veids - orientēšanās, meiteņu futbols, jauns topošais sporta veids – florbols, esam arī gatavi uzņemt gan ārzemniekus, gan blakus pagastus un pārvaldes...”

Sarunas turpinājumā fokusgrupas dalībnieki tika aicināti izteikties, ko viņi **stāstītu par savu novadu svešiniekam, tūristam un iespējamam biznesa partnerim**, ņemot vērā tādus aspektus kā vide (*ainava, dabas resursi utml.*), ekonomika, sociālie aspekti un pārvaldība.

No atbildēm izkristalizējas atziņa, ka, runājot par šiem aspektiem, katrs diskusijas dalībnieks vairāk uzsvēra sev būtiskāko un aktuālāko. Gan tūrismam, gan biznesam ir svarīgi visi aspekti – gan tie, kas saistās ar dabas vidi, ekonomikas attīstības vidi, gan tie, kas attiecas uz sociālo un pārvaldības sfēru.

Visi centās parādīt priekšrocības, kas ir viņu pārvaldes teritorijā. Attiecībā uz to, ko par novadu teiktu **svešiniekam vai tūristam**, daudzi minēja, ka tas būtu tas pats, ar ko viņi lepojas. Tomēr sarunas gaitā tika uzvērts novada izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, kas ir būtiski gan tūrismam, gan biznesam, un nosaukti arī vēl iepriekš neminēti objekti:

„...mēs atklājām pagastā Amatniecības centru, kas nākotnē varētu piesaistīt tūristus...”

“Lielupi var izmantot, pagājušajā vasarā tika atklāta uzlabota peldvieta, kur, neskatoties uz to, ka šī atklāšana notika vasaras vidū, līdz vēlam rudenim to izmantoja gan tūristi, gan atpūtnieki, peldēties gribētāji.”

“...te ... nepieminēja vienu tādu labu lietu, ka mēs tās savas sporta zāles vasarā varētu izmantot...Piemēram, vienu gadu, kad vajadzēja, mēs 100 riteņbraucējus ... pabarojām, sporta zālē izguldinājām ....”

Potenciālajam tūristam tiktu stāstīts par visu, kas viņam būtu vajadzīgs - ieteiktu ievērojamākos apskates objektus, atpūtas vietas - īpaši pie ūdenstilpnēm, kur var gan peldēties, gan braukt ar kādu ūdens transporta līdzekli, gan makšķerēt, arī naktsmītnes, ēdināšanas iestādes, arī par iespējām novietot personīgās automašīnas.

“... ko es teiktu svešiniekam, biznesa partnerim un tūristam, ir tas, ka man ir liels prieks, ka viņš ir ieradies Latvijas labākajā novadā, un mēs arī ar to varam lepoties.”

„...Meži, medības, un svaigs gaiss...”

Diskutētāju teiktajā parādījās arī doma, ka pēc būtības tūrisma sfēra jau arī ir iespēja veidot biznesu – gan tādu, kas vistiešākajā veidā saistās ar kāda objekta (vēsturiska vai dabas) sakārtošanu vai radīšanu - tika minētas jaunu atpūtas vietu, tūrisma taku veidošana, skatu torņu celtniecība (īpaši – vietās pie ūdeņiem, kur var vērot ainavu, putnus), gan naktsmītņu iekārtošanu (arī telšu vietas) utml.

„Ložmetējkalnā ...varētu veidot vismaz veselās dienas aktīvu maršrutu - nevis tikai aizbraukt paskatīties, bet gan pašiem iet, darīt un nodarboties ar tūrismu gan ar kājām ejot, gan ar mašīnu braucot, gan velosipēdu braucot ... Otrā dienā aizbraukt uz pareizticīgo sieviešu klosteri...”

„...kur Svēte ietek Lielupē, tur varētu uztaisīt perfektu dabas taku ar putnu vērošanas torņiem...”

Novērtējot esošo situāciju tūrisma sakarā, sarunas dalībniekiem radās arī idejas, kā pilnveidot tūristu piesaisti – radās doma par novada kopīga tūrisma bukleta izveidi, lai jebkurā novada pagastā būtu informācija par visu novadu, ko nepieciešamības gadījumā varētu izmantot: *“...ir jātaisa viens kopīgs buklets pa visu novadu...”*

Konkretizējot, kas saistās ar **iespējamo biznesa partneru**/potenciālo uzņēmēju ieinteresēšanu, fokusgrupas dalībnieki minēja, ka, pirmkārt, jau pastāstītu par to, kas katrā pagastā un novadā kopumā ir šobrīd. Tika nosaukti esošie uzņēmumi (ar lauksaimniecību saistītie, rūpnieciskās ražošanas uzņēmumi, piemēram, ceļu būvniecības sabiedrība Igate, mēbeļu ražotne, logu un durvju ražotne, konservu cehs, ir kokapstrāde un metālapstrāde, veikali, u.c.)

Otrkārt, ikvienu uzņēmēju noteikti interesē konkrētā vide, kurā viņš gribētu veidot savu biznesu, tāpēc tika vērsta uzmanība arī uz to: *“...par biznesu - katrā ziņā nevar nepievērst investoru uzmanību, ka mums ir ļoti, ļoti izdevīga ģeogrāfija, republikas vai valsts videne, Rīgas tuvums, ... ir attīstīta infrastruktūra - ūdens, dzelzceļi, autoceļi, ... pagastos ir attīstīta ... infrastruktūra ar to, ka saglabātas skolas, top atpūtas iestādes, kultūras iestādes, cilvēkiem ko darīt būtu...”*

Vēl kā novada priekšrocība biznesa attīstībai tika minēts, *“... ka mums ir vairāki pagasti, kur ir dabas gāze, kas ir svarīgs uzņēmējiem, ...mums ir šie termālie ūdeņi, pie kuru izpētes mums vēl jāpiestrādā..., mums ir lauksaimniecības zemes, ... ko noteikti vajadzētu izmantot koģenerācijai...”*

“...pie Kalnciema Lielupe ir arī kuģojama, līdz ar to tie ir ... resursi, ko mums noteikti vajadzētu izmantot. “

Protams, novads nav gluži viendabīgs, ir teritorijas, kuras vairāk piemērotas tradicionālajai lauksaimniecībai (Vilce, Zaļenieki, Platone, uc.), bet citviet (Valgunde, Kalnciems, Līvberze, Glūda) var attīstīt netradicionālākus uzņēmējdarbības virzienus, rūpniecisko ražošanu.

Kāds no fokusgrupas dalībniekiem izsacījās: *“ attiecībā par biznesu, noteikti gribētos redzēt tādas piedāvājamus, kas saistās ar intensīvu rūpniecību - metalurģiju, mašīnbūvi, ķīmisko rūpniecību, noteikti arī gribētu redzēt tādas biznesa partnerus, kas var pārstāvēt lauksaimniecisko produkciju. “*

Tika minēts, ka “*mums...būtībā ir arī brīvas telpas, kur veidot kādus ražošanas objektus, ... viņi pieder īpašniekiem, kuri pašreiz neko nedara*”, varētu vienoties par šo telpu izmantošanu.

Tomēr labāk, “*lai objekts vai zeme būtu pašvaldības, ...kur viņš (uzņēmējs) varētu sadarboties tieši ar pašvaldību, nevis no kāda nomāt vai kaut ko pārpirkt.*”

Ja to var piedāvāt interesentam, pagastu pārstāvji labprāt viņu par to informētu.

Bez šaubām, ka iespējamam biznesa partnerim ir svarīga arī sociālā sfēra novadā, sevišķi, ja viņš domā ne tikai par uzņēmējdarbību, bet arī par dzīvi tajā, tāpēc būtiski, “*...lai ir sociālā sfēra sakārtota, lai ir skolas, lai ir slimnīcas, veselības centri vai vismaz medpunkts..., lai ir darbaspēks, ko varētu arī savā struktūrā nodarbināt, lai ar viņu nav problēmas, lai viņš nav jāvadā no kaut kurienes....*”

“*... pie sociālajiem aspektiem jāsaista, ka ir skolas, bērnudārzi, ģimenes ārsti, tautas nami, kultūras nami, dienas centri, bibliotēkas...tā ir tā joma, kur jebkurš cilvēks, kas ieinteresēts gan biznesā, gan lai pārceltos uz dzīvi...- mums ir, ko piedāvāt....*”

Interesants ierosinājums tika izteikts saistībā ar sportu: “*...divas trīs normālas komandas novadā ir, caur kurām, ja vajag, varētu reklamēt sevi, ja ir tāda interese. Tā sportā ir, mēs biznesam varam palīdzēt.*” Tas ir svarīgs aspekts, kas saistās ar konkrēta biznesa reklāmas iespējām.

“*...no pašvaldības puses varētu ...piedāvāt ... dažādu informatīvo atbalstu....*”

“*...vēl par pārvaldību. Es palieku pie tās domas, ka mums jāattīsta ir policijas atbalsta punkti, lai kaut kādās ārkārtas situācijās nevajadzētu braukt no Jelgavas, bet Elejā būtu savs punkts, Kalnciemā savs atbalsta punkts, kur visas darbības varētu notikt....*”

Fokusgrupas dalībniekiem tika lūgts akcentēt, **ar ko, viņuprāt, Jelgavas novada iedzīvotāji atšķiras no citiem (raksturīgais, tipiskais) un kas novadā noturētu/piesaistītu jauniešus.**

Sarunas dalībnieki, raksturojot novada iedzīvotājus vispār, uzsvēra, ka nez vai ir kādas īpašas pazīmes, kas viņus atšķir no citu Latvijas novadu iedzīvotājiem, tomēr iezīmē īpašības, kas tipiskas novada cilvēkiem, sakot, ka ir ļoti daudz čaklu, strādīgu, darbīgu un atvērtu cilvēku: “*...pamatā liela daļa cilvēki ir piesaistīti zemes lietām, kārtīgi cīnās, par spīti visādām dabas katastrofām..., strādā un dara daudz...*”

“*... te jau arī izskanēja tas, ka iedzīvotāji ir arī zinātkāri. ...gan bērni, gan jaunieši grib mācīties, grib kaut ko uzzināt...*”

Vēl viens aspekts Jelgavas novada iedzīvotāju raksturojumā: “*... par zemgaliēti runājot, mūsu Jelgavas novada iedzīvotāji, pārskatot visu teritoriju, ... – tomēr ir šī viensēta, par cik ... lauksaimniecība tomēr dominē. Ir viensēta, tā sava saimniecība, naturālā saimniecība vai tas ir kaut kas lielāks, te jau arī viss izriet no tā, kas šeit ir tradīcijas ... ģimenē, cik ... jaunā paaudze pārņem tās saistības vai tomēr viņa aiziet projām...*”

Tika arī teikts, ka “*ja paskatās katra pagasta griezumā, noteikti mēs katrs pagasts esam atšķirīgi - sākot jau ar mentalitāti un beidzot ar to pašu humora uztveri....*”

Vairāki runātāji uzsvēra, ka novadā iezīmējas tendence, ka kopumā tomēr, raugoties pēc vecuma struktūras, novada lielākais skaits ir vidējās un vecākās paaudzes cilvēku un, diemžēl

jauniešu kļūst arvien mazāk. Tāpēc vēl jo aktuālāks ir jautājums, kas novadā tiek darīts un ko vēl var darīt, lai jaunieši neaizplūstu prom un aktīvi iesaistītos novada dzīvē.

Piemēram, *“Jaunsvirlaukā jau vairākus gadus ir labas tradīcijas attiecībā uz jauniešiem, ... ir jauniešu klubs, kuru paši jaunieši vada un organizē, piedalās dažādos projektos.”*

Sarunā atzīmēts arī tas, ka ne tikai Jelgavas novadā, bet jebkurā citā Latvijas novadā iedzīvotāji dalās divās daļās – *“...vieni ir tie, kas dara un visur piedalās un lien iekšā un urķējas, un otri ir tie, kas stāv malā, un kurus arī grūti iekustināt. Un tieši tas pats attiecas arī uz jauniešiem.”*

Lai jaunieši labprāt paliktu novadā, kā galvenais priekšnoteikums minēts darba vietu nodrošināšana, iespēja iegūt dzīvojamo platību, pieejams bērnudārzs, skola, veselības aprūpe, tāpat jāļauj viņiem pašiem vairāk uzņemties iniciatīvu, darīt to, kas tieši viņiem ir nozīmīgs, nevis vienmēr teikt priekšā vai pat likt kaut ko darīt: *“Jādomā par ražošanu, par darba vietām, galvenais, kas mums trūkst. Ja būs darba vietas, būs jaunatne, būs viss.”*

Tāpat jauniešu noturēšanā un piesaistē svarīga ir kultūras dzīve – iespēja gan apmeklēt kultūras pasākumus, gan pašiem piedalīties pašdarbībā: *“... tur ir vajadzīgs kultūras nams, sporta zāles, bērnudārzi, internets, ceļš un tie pulciņi, ko mēs piedāvājam, dzīvoklis...”*

Daudz kas jau tiek darīts, lai risinātu jauniešu piesaistes jautājumu: *„Sākam veidot jauniešu centrus, mēģinām viņus iesaistīt sabiedriskajos darbos, mēģinām iesaistīt talkās ...,...dažādu ...kolektīvu veidošanā, mums pat šogad budžetā ir ielikta tāda štata vienība kā jauniešu koordinators, Tas ir ļoti labi, mums jādabū tādu cilvēku, kas tiešām ar to jauniešiem nodarbojas, ka viņš iesaista viņus visādos pasākumos, lai viņam nav jāsež pie televizora ...”*

Kopumā, runājot par jauniešiem novadā, visu fokusgrupas dalībnieku viedoklis izteikts šādi: *“... pasaulē, kad mums ir Eiropa vaļā, visas durvis vaļā, informācijas pārbagātība, ...vienkārši ir jāstrādā ar saviem bērniem, ar mūsu jauniešiem, jāsniedz informācija, kā pareizi izvēlēties to vidi, kurā vajadzētu dzīvot, apstākļus, kuros vajadzētu atrasties, Un ..., ka pats svarīgākais ir radīt ... mājas sajūtu, lai ... bērni gribētu atgriezties pie vecākiem, gribētu atgriezties pie vecvecākiem....”*

Fokusgrupas diskusijas noslēgumā sarunas dalībniekiem bija iespējams izteikt, vai un **kādi viņiem ir sapņi/vīzijas par savu novadu nākotnē**. Jāsaka, ka šo iespēju izmantoja tikai daži, uzskatot, ka tas, kas izteikts skaļi, parasti nepiepildoties. Taču bija arī viedokļi – ja nerunās par saviem sapņiem, tad nebūs arī iespējas realizēt, jo tam vajadzīgs citu atbalsts: *„Nē, par lietām ir jārunā..., ...es uzskatu, ka mums ir jāizmanto savas dabas bagātības, ..termiskie ūdeņi...”*

*„... varbūt man ir ... viena tāda mazliet utopiska doma - attiecībā uz tūristiem. Man liekas, ja mums izdotos uztaisīt **apkārt mūsu novadam velociņu** ar iespējām braukt, apstāties, un jebkurā pagastā vai jebkurā vietā piedāvāt tūristam kaut ko paskatīties vai pārnakšņot, vai vienkārši atpūsties, ...nu tā, es nezinu, vai tas ir realizējams...”*

Protams, lai arī varbūt nepateikts, skaļi, tomēr sapnis katram noteikti ir, ko apliecina arī teiktais: *“Katrs mēs pie sevis domājam...”* Atliek vien šos sapņus censties realizēt dzīvē!

Secinājumi

1. Lai varētu īstenot ilgtspējīgas attīstības startēģiju, vietējās pašpārvaldes izmanto dažādas iespējas, tajā skaitā arī ES piedāvātos projektus ilgtspējīgas vides attīstīšanai. Viens no šādiem projektiem ir Baltijas jūras reģiona programmas 2007 - 2013 projekts **Trans in Form** (Lauku reģionu transformēšana, veidojot jaunus attīstības scenārijus, vēstījumus un pievilcīgu vides dizainu), kura **mērķis** ir veicināt mazo un vidējo pašvaldību konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību, veidojot tās pievilcīgākas dzīvošanai, darbam, investīcijām. Šajā projektā iesaistījies arī Jelgavas novads.
2. Projekta ietvaros notikušās fokusgrupas tematika sasaucas ar D. Jenkena un D. Vilkinsones norādītajiem četriem ilgtspējīgas attīstības pīlāriem – vidi, ekonomiku, sociālo dzīvi un zināmā mērā arī politisko sistēmu, kuras ietvaros var realizēt ilgtspējīgas attīstības uzdevumus.
3. Jelgavas novada pārvalžu pārstāvji - diskusijas dalībnieki kā būtiskāko, ar ko viņi lepojas savā pagastā, min dažādus vēsturiskos un dabas objektus – muižas, pilis, atceres vietas, īpašus kokus, specifiskas dabas ainavas, sava novada cilvēkus – gan vēsturiskas personības, gan tos, kas šobrīd dzīvo un strādā novadā, zemkopību kā novada galveno nodarbošanās virzienu, kultūru, izglītību, sportu.
4. Visi fokusgrupas dalībnieki centās parādīt tās priekšrocības, kas ir viņu pārvaldes teritorijā. Attiecībā uz to, ko teiktu svešiniekam vai tūristam, daudzi minēja, ka tas būtu tas pats, ar ko viņi principā lepojas savā novadā. Tika uzsvērts arī novada izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, kas ir būtiski gan tūrismam, gan biznesam. Tūrismam un arī biznesam ir svarīgi gan tie aspekti, kas saistās ar dabas vidi, ekonomikas attīstības vidi, gan tie, kas attiecas uz sociālo un pārvaldības sfēru.
5. Iezīmējas doma, ka pēc būtības tūrisma sfēra jau arī ir iespēja veidot biznesu – gan tādu, kas vistiešākajā veidā saistās ar kāda objekta (vēsturiska vai dabas) sakārtošanu vai radīšanu - tika minētas jaunu atpūtas vietu, tūrisma taku veidošana, skatu torņu celtniecība (īpaši – vietās pie ūdeņiem, kur var vērot ainavu, putnus), gan naktsmītņu iekārtošanu (arī telšu vietas) utml. Lai pilnveidotu tūristu piesaisti – izteikta doma par novada kopīga tūrisma bukleta izveidi, lai jebkurā novada pagastā būtu informācija par visu novadu, ko nepieciešamības gadījumā varētu izmantot.
6. Konkretizējot to, kas saistās ar iespējamo biznesa partneru/potenciālo vietejo uzņēmēju ieinteresēšanu, fokusgrupas dalībnieki minēja, ka pirmkārt, pastāstītu par to, kas katrā pagastā un novadā kopumā ir šobrīd, uzsvēru infrastruktūras priekšrocības, raksturotu

sociālo sfēru un pašvaldības iespējas biznesa veicināšanā. Novads nav viendabīgs, ir teritorijas, kuras vairāk piemērotas tradicionālajai lauksaimniecībai (Vilce, Zaļenieki, Platone, u.c.), bet citviet (Valgunde, Kalnciems, Līvberze, Glūda) var attīstīt netradicionālākus uzņēmējdarbības virzienus, rūpniecisko ražošanu.

7. Raugoties pēc vecuma struktūras, novada lielākais iedzīvotāju skaits ir vidējās un vecākās paaudzes cilvēku un, diemžēl jauniešu kļūst arvien mazāk. Tāpēc vēl jo aktuālāks ir jautājums, kas novadā tiek darīts un ko vēl var darīt, lai jaunieši neaizplūstu prom un aktīvi iesaistītos novada dzīvē. Lai jaunieši labprāt paliktu novadā, kā galvenais priekšnoteikums minēts darba vietu nodrošināšana, iespēja iegūt dzīvojamo platību, pieejams bērnudārzs, skola, veselības aprūpe, tāpat jāļauj viņiem pašiem vairāk uzņemties iniciatīvu, darīt to, kas tieši viņiem ir nozīmīgs, nevis vienmēr teikt priekšā vai pat likt kaut ko darīt. Tāpat jauniešu noturēšanā un piesaistē svarīga ir kultūras dzīve – iespēja gan apmeklēt kultūras pasākumus, gan pašiem piedalīties pašdarbībā.
8. Iespēju izteikt viedokli, kādi sarunas dalībniekiem ir sapņi/vīzijas par savu novadu nākotnē, izmantoja tikai daži, uzskatot, ka tas, kas izteikts skaļi, parasti nepiepildoties. Taču bija arī viedokļi – ja nerunās par saviem sapņiem, tad nebūs arī iespējas realizēt, jo tam vajadzīgs citu atbalsts.
9. Kopumā: novadam bagāta vēsture, lieliska Zemgales dabas ainava un liels attīstības potenciāls. Raksturīgākais: Lielupe, prasmīgi un čakli lauksaimnieki, daudz interesantu, taču pilnveidojamu objektu, kas būtu nozīmīgi gan tūrisma, gan ražošanai.

Izmantoto literatūras avotu saraksts

1. Beck U., (1992) Risk society: towards a new modernity, Sage Publications, 1992, 260 p.
2. Benn S., Dunphy D., (2005) Towards New Forms of Governance for Issues of Sustainability: Renewing Relationships between Corporates, Government and Community, Skat. internetā 02.06.2011. http://www.mngt.waikato.ac.nz/ejrot/vol9_1/benndunphy.pdf
3. Yencken D., Wilkinson D. (2000) Ressetting the compass: Australia's journey towards sustainability. CSIRO Publishing, Skat. int. 07.05.2011., <http://www.publish.csiro.au/samples/Resetting.pdf>
4. Ilgtspējīga attīstība. Skat. internetā (06.06.2011.), http://www.vidm.gov.lv/lat/darbibas_veidi/ilgtspejiga_attistiba/
5. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam (2008) , Skat internetā 06.05.2011. http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf